

(هـشمـ ندـ کان؛ پوختـ یـک لـ مـژووی مرځ) م خوـندـو! . ء بدوـا سـمان (مـشـخـ)

کا تـک دـست دـکـین بـ خوـندنـو ی کتـبی هـشمـ ندـ کان؛ پوختـ یـک لـ
مـژووی مرځ لـ نووسینی بیرمـ ند یوځا نوح هـراری (*) سـر تا
ووبـووی دیاردـ یـکی سـیر دـبینـو. ئـویش شـوازی نووسینی
کتـبـکـی یـ. یوځا ئـم کتـبـی بـ ستایـکی زـر سادـ نووسیو.
ئـویش لـلایـکـو لـ بـر ئـو ی خوـندـر ئاست جیاجیا کانی کـمـگـ
تـی بـگـن و لـلایـکی تریشـو هـبـژاردنی ئـو شـوازی نووسینـ ئـو
نووسـر و بیرمـ ند ی خستـتـ بـر دـان. ئـم سادـ یـ لـ نووسین و
دـکات خوـندـر تووشی بـزاربوون نـ بـت و بـدوای زنجیر ی بیرـکـ کان
بـوات بـ پـچران و پسانـو. کتـبـکـ بـ قـبار ی ۶۳۰ لاپـی ی پر لـ
زانبارییـ، کـ بـ استی خوـندـر سـرسام دـبـت لـ و زـخیر لـ شـبیری
و مـعریفیـی ئـو بیرمـ ند و ئـو نووسـر ئیسرائیلیـ کـ هـشتا
تـمـنی نـگـیشتـتـ پـنجا سا لـ تـمـن؛ چلـن توانیویـ تی ئـو
هـموو سـرچاوانـ و ئـو هـموو زانباریانـ و ئـو هـموو لاپـانـی
مـژوو و زانست بخوـندـتـو و ئـمـنـجـمـگیری لـ بـدـست بهـنـت. لـر
با گومانـ کانم بخـمـ لاو، ئـو ی بـم مـبـستـ ئامانجی کتـبـکـ یـ.
ئـو ئامانجـی کـ کتـبـکـی لـ پـناودا نووسراو. یوځا نوح هـراری
بیرمـ ند کی لیـا و تـدـکـشـت هـموو نووسینـ کانی بکاتـ خـمـت
ئـو ئایدیا لیـرا و کـ بـوای پـیـتی، لـر شـو بـ ئـرکی خـی
دـزانـت دژایـتی گـلـ بیر و بـچوون بکات بـ ئـو ی مـبـستـکـی
بـکـت. یـکـک لـ و ئایدیانـ بیرو بـچوونی مارکسیزم و کـمـنیزم کـ
زیاد لـ جارـک و زیاد لـ جـگـایـک دـچـتـ سـریان و قسـیان
لـ بارـو دـکات. ئـم بیرمـ ند لـبـالـ لـ بار ی چـمـکی یـکسانییـو
دـتـ (بـگوـر ی زانستی بایـلـژی، خـکی دروست نـکراون بـکو
پـریان گرتوو. بـدـنـیاییشـو بـشـو یـک پـر ناگرن کـ (یـکسان
(بـن. هـموو کـسـک کـد کی جـنـتـکی جیاواز هـدـگـرت و لـ ساتـ
وختی لـ دایکبوونـو دـکـوتـ بـر کاریگـریـ ژنـگـ جیاجیاکان.
ئـم سـردـکـشـت بـ گـلـ بوونی تایبـتمـندی جیاواز کـ چانسی
زیندوو مانـو ی جیاواز لـ گـلـ خـیاندا دـهـنن. لـر و پـویستـ
(یـکسان دروستبوون) بـ (پـر گـرتن بـشـو ی جیاواز) تـرجـمـ
(بـکـت.) (۱) لـر باسکردن لـ چـمـکی یـکسانی بـ موجـریدی و

لډدروې کډمگگ و ململاند چينډکان و قيسکردنډوې تڼها لډ جوغزې زانستدا ډک دژ بڼ لډکدانډوې مادديانډي بڼ کډمگگ. ئمښ ډکها تنډوې لډگگ خواست و لډکدانډوې کاني بڼرژوازي بڼ چمک کډماي تيديکان و خاښکردنډوې يان لډ ناوډډک شگډرانډ و ئينسانيدکيان. چونک هډم يوقال و هډم تڼواوي بيرمډنداني بڼرژوازي دزانن کډ (مژووي هډرچي کډمډي تا ئستا بوو، بريتيډ لډ مژووي کډش چينا ي تيديکان. (۲) بڼام يډفا ئاگايانډ دډيډوت ئو ډاستيډ فډرامډش بکات و ئينسان و کډمگگ و ژيان بڼ ئبستراکت و ډبرگرډت. يوقا ډډډت (ئازاديش شتډک کډ خډکي دايانهډناو و تڼيا لډ خياياندا بووني هډي. (۳) ئم لډکدانډوې ئايديا لستانډي بڼموانيډ لډ چوارچډوې لاپډډي کتډبکډ زياتر بڼ بکات، لډکاتډکدا مژووي مرډفاي تي پر لډ خډبات و تډکشان لډپڼاو ئازادي و پچراندني زنجيري کډيل تي و ژډرډستډي کډ ئم بيرمډند لډم کتډبيدا هډر بڼلاياندا نډچوو و ئاوې لډ نډاونډ تڼو. بيرمډند کډمان ډډډت (چن وا لډ خډکي دډکيت بڼوا بڼ سيستډمکي و ڼاکراوي و ډکو مډسيحيډت، ديموکراسي يان سډرمایډداری بڼن؟) (۴) ئم بيرمډند سډرمایډداری بڼ سيستډمکي و ڼاکراو و خياي دډبينډت کډ دوور بډت لډ واقع. هډر بڼيډش مادام سډرمایډداری واقع نيي و لډ دونياي واقيعدا بووني نيي، بڼي خډبات کردنيش دژ بڼو سيستډم بڼمانا و بڼبها و کات بڼفيډدان و خډهډخډډ تاندن. تڼوانينډکاني يوقا لډووي فډلسډفيډوې ئايديا لستي و ميتافيزيکن و لډووي سياسيډو لډبرا و لډووي چينا ي تيديډو بڼرژوازين. داخي يوقا لډ کډم نيزم و نيشانداني يډکتي سډفيي تي جارن بڼ ئلگ و مډډي بڼگډردي کډم نيزم تا لډ بڼرچاوي خوډنډرکاني، کډم نيزم ناشرين نيشان بدات و ئو تڼروانينډ چينا ي تيدي مارکس بڼ فاشيل لډ قډډم بدات. يوقا کډم نيستډکان بڼ سډفي لډ قډډم دډدات و دډډت (سډفي تيديکان هډستيان بڼ ئرکډک کرد لډسر شانيان بڼ زمينډسازي ډکډنډکي مژووي نډساو لډ کډپيتا نيزمډو بڼرو دیکتا تڼري تي ي تڼپياي پرليتاريا. (۵) ئم نووسډر لډبرا ډ بڼرژوازيډ ئيشي لډسر تډکداني ناوډډکي چمککان و بڼتاکډنډوې يان لډ ناوډډکي کډماي تي و چينا ي تيان بڼ ئرکډکي گرنگي خي زانيو و دزانډت و لډم کتډبيدا درډغي نډکردوو. يوقا چمککاني (بابډت، خود، زډدبايي، خډبات، ئازادي و بيرکردنډو و تڼنانډت زانستيش بڼر هډم تي دډکون و بڼ تجريدکراوي باسيان لډو دډکات. نډک هډر ئمښ ئم بيرمډند لډهيج جډگيک و لډ هيج لاپډډيک يک سډرچاو باس ناکات و ئاماژي زانستي بڼ هيج سډرچاو يک ناکات. ديار

نم‌ش ل‌ووی باب‌تی و زانستی‌و نیشانی پرسیار‌کی گ‌ور‌ی
 ل‌س‌ر ل‌کدان‌و و تو‌ژین‌و و ت‌نانت و خن‌کانیشی د‌ر ب‌
 ن‌یار‌کانی. یوفا ل‌بار‌ی ش‌ش‌و د‌ت (ب‌ام بیر‌کی ن‌م‌ی
 ک‌ ت‌ توانیت بونیادی یش‌یی سیستم‌ک‌ بگ‌یت، نام‌ی. خ‌کی
 خ‌یان ل‌گ‌ د‌خی ه‌نووک‌ییدا ئاشت د‌ک‌ن‌و، اید‌گ‌ن‌ن ک‌
 ه‌میش‌ ه‌ر ب‌و ش‌وی‌ بوو و ه‌ر ب‌و ش‌و‌یش‌ د‌ب‌) (۶) دیسان‌و
 ت‌کردن‌وی ش‌شی ک‌م‌ای‌تی پر‌لیتاریا و نیشاندانی ب‌باکی
 خ‌ک‌ ل‌و ست‌می ل‌یان د‌ک‌رت و ئ‌و چ‌وسان‌وی‌ی د‌ره‌قیان
 ئ‌نجام د‌درت جگ‌ ل‌ ف‌ک‌ک‌هیچی تر نیی و ش‌ش‌ ناتوان‌ت هیچ
 بکات ئ‌گ‌ر م‌رف‌ ک‌نت‌ی‌کیمیای بای‌ل‌ژی خ‌ی ن‌کات. وات‌
 گ‌ران‌وی ت‌واوی د‌رد و ن‌گ‌ب‌تی‌کانی م‌رف‌ای‌تی ب‌ خودی
 پ‌ک‌هات‌ی کیمیای بای‌ل‌ژی م‌رف‌، ن‌ک‌ ک‌م‌گ‌ی‌چینای‌تی و ست‌می
 د‌س‌ا تدارانی چ‌وس‌ن‌ر. ی‌فا پ‌یوای (مادام ش‌ش‌کردن ناتوان‌ت
 کیمیای بای‌ل‌ژی بگ‌ت، ئ‌تر م‌رف‌ ب‌خت‌و‌ر ناب‌ت.) (۷) ب‌
 وش‌ی‌کی تر ی‌ک‌ک‌ ل‌ د‌ه‌ن‌ان‌کانی یوفا ئ‌و‌ی‌ ه‌توو کیمیای
 بای‌ل‌ژی ل‌ج‌ی ت‌ک‌شانی چینای‌تی ب‌خو‌ن‌ری س‌د‌ی بیست و ی‌ک
 د‌فر‌شت.

ب‌کورتی کت‌بی ه‌شم‌ند‌کان؛ پوخت‌ی‌ک‌ ل‌ م‌ژووی م‌رف‌ کت‌ب‌کی پ‌
 زانیاری و م‌عریف‌ی، خو‌ند‌ن‌وی د‌رواز‌ی بیر‌کردن‌وت و‌ا‌تر
 د‌کات و گ‌شتی کونج و ک‌ل‌ب‌ری ئ‌م‌جیهان‌ ئ‌ا‌ز‌ت پ‌د‌کات،
 ب‌ام زیر‌کان‌ و د‌س‌زان‌ و و‌فاداران‌ ب‌ ک‌ش‌ چینای‌تی‌ک‌ی
 و‌ک‌ نووس‌ر و بیرم‌ند‌کی لیبرالی ئ‌ایدیالیستی ت‌وانین‌کانی خ‌ی
 د‌خات‌ ب‌رد‌م خو‌ن‌ر و خو‌ن‌ریش‌ گ‌ر ز‌ر شار‌زا و ب‌ ئ‌زموون
 ن‌ب‌ت، د‌ک‌ت‌ن‌و و ئ‌و ت‌ی‌ی‌ک‌ یوفا نوح ه‌راری ب‌ خو‌ن‌ری
 د‌اناو ت‌و‌. (۸)

ع‌بدو‌ا س‌مان (م‌ش‌خ‌)

۸ ی ئ‌یاری ۲۰۲۳

(*) د‌ربار‌ی بیرم‌ند و ف‌یل‌سوف و م‌ژوونووس یوفا نوح ه‌راری :
 ئ‌م‌ بیرم‌ند ب‌چ‌ک‌ ئ‌یس‌ائیلیی ل‌ ۲۴ی شوباتی سا‌ی ۱۹۷۶ ل‌
 ئ‌سرائیل ل‌دایک بوو. م‌ژوونووس و م‌ام‌ستای ب‌شی م‌ژوو ل‌
 ل‌زانک‌ی عیبری ل‌ ئ‌رش‌لیم. ب‌وانام‌ی د‌کت‌رای ل‌ زانک‌ی
 ئ‌کسف‌رد ل‌ ب‌ریتانیا ل‌ ۲۰۰۲ و‌رگرتوو. ئ‌م‌ ف‌یل‌سوف‌ ناو و
 ناوبانگ‌کی ز‌ری ل‌گ‌ی کت‌ب‌کانیی‌و ب‌د‌ست ه‌ناو. کت‌ب‌کانی
 ب‌ گ‌ل‌ ل‌ زمان‌ زین‌دوو‌کانی جیهان (زیات‌ر ل‌ ۳۰ زمان)

وږگه دراون و جی ئاماژ شه ب س ر زمانى كوردیش تږج م كراون.
پړاوه نږكان :

(۱) ه شم ندكان؛ پوخت يک ل م ژووی مرق ل نووسینی بیرم ند
یوفا نوح ه راری و وږگه رانی ل ئینگلیزیی و کارزان کاوسن. ل
ب ا وکراوه کانی خان ی چاپ و پخشی نمای و چاپی دوو می سا
۲۰۲۰ لاپ ۱۷۴.

(۲) مانیفیستی حیزبی کم نیست کار مارکس و فریدریک ئنگس
وږگه رانی ب کوردی موسح شخولئیسلامی (بیوار) چاپی دوو م لاپ ۱۷
۱۷.

(۳) ه شم ندكان؛ پوخت يک ل م ژووی مرق ل نووسینی بیرم ند
یوفا نوح ه راری و وږگه رانی ل ئینگلیزیی و کارزان کاوسن. ل
ب ا وکراوه کانی خان ی چاپ و پخشی نمای و چاپی دوو می سا
۲۰۲۰ لاپ ۱۷۵.

(۴) ه مان س رچاوی پشو لاپ ۱۸۰.

(۵) ه مان س رچاوی پشو لاپ ۲۰۱ کانی و ۲۰۲.

(۶) ه مان س رچاوی پشو لاپ ۵۴۹.

(۷) ه مان س رچاوی پشو لاپ ۵۸۷.

(۸) ل لردا نابت هی وږگه ی کوردی ل ب رچاو ن گرم ک من خ م
نازانم ک ئایا وږگه ران ک ل زمانى ئینگلیزیی و وک هونری
وږگه ران ب ه و ک موکو یی یان نا، بام ه ست د ک م ل ووی
زمان و وږگه ران کی ب گر و گ هی ئنجامداو، بام ل گ
ئ و شدا ل ر و ل و ه هی نووست ب رچاو د ک و ت.